

Pienvesivoimayhdistys ry kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto liittyen vesilain muutosesitykseen (Viite - asianumero: VN/335/2019).

Aloitamme tämän lausuntomme pohdinnan kautta:

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen 20.6.2023 päivätyn ohjelman mukaan: ”*Nykyaikaiset kalatalousvelvoitteet toteutetaan myös pienten patojen osalta. Hallitus päivittää vesilakia siten, että vanhojen vesilupien päivityksen lisäksi niin sanotuille nollavelvoitelaitoksille voidaan asettaa kalatalousvelvoitteita*”

- Vastauksena tähän hallitusohjelmakirjaukseen, on vesilain ns. 0-velvoite uudistus.

Mutta mikä on lain perimmäinen tavoite ja mitä sillä halutaan saavuttaa?

- Tavoitteena ja päämääränä on ***vaellusesteen poisto vaeltavalta kansalliselta vaelluskalalta.***

Pienvesivoimayhdistys ry näkee vaelluskalakantojen elvyttämisen tärkeyden ***ja tuemme tätä päämäärää järkevästi ja oikeudenmukaisesti toteutettuna.***

Hallitusohjelman linjaukseen liittyen nykyaikaisena kalatalousvelvoitteena pidetään kalatien rakentamisvelvoitetta. Istutusvelvoitetta ei pidetä nykyaikaisena velvoitteena istutusten luonnolle aiheuttamien haittojen takia ja koska istutukset eivät vahvista uhanalaisten vaelluskalakantojen luontaista lisääntymistä vaan heikentävät näitä kantoja. Kalatalousmaksua omana erillisenä vesilain määrittelemänä velvoitteena ei mainita hallitusohjelmakirjauksessa, eikä mm kalatalousviranomaisen eivätkä tutkijat pidä sitä hyvänä velvoitteena.

Miten lakiuudistus nyt esitetyssä muodossa vastaa laille asetettua tavoitetta kansallisten vaelluskalojen elinolosuhteiden parantamista kulkuesteitä poistamalla?

1. Isot, paljon rakennetut joet, eivät ole Luonnonvarakeskuksen mukaan järkeviä kohteita, joten niihin ei mitä ilmeisimmin määrätä kalatien rakentamisvelvoitetta.
2. Isoille laitoksille kalatievelvoitetta ei voitane määrätä, koska kyseessä on liian merkittävä energiakysymys.
3. Pienille laitoksille, joita laki ensisijaisesti koskisi, ei voida määrätä kalatien rakentamisvelvoitetta kohtuuttomien kustannusten takia.
4. Niitä, noin 5 000 muuta patoa (säännöstely yms. patoa), jotka pääasiallisesti valtio on rakentanut, ja jotka muodostavat myös täydellisen vaellusesteen, ei huomioida lakiesityksessä mitenkään.

Mitä jää jäljelle keinovalikoimaan?

- Voidaan asettaa kalatalousmaksu pääosalle nykyisistä 0-velvoite luvanhaltijoista.
 - Voidaankin mielestämme oikeutetusti kysyä, onko tämä se tosiasiallinen toimenpide, jolla laki tulee turvaamaan vaelluskalakantojen elinolosuhteet, poistaa vaellusesteet ja takaa vaelluskalakantojen elvyttämisen?
 - Jos on vain pakottava tarve asettaa jokin velvoite, voitaisiin tämä toteuttaa helposti kaikille tasapuolisena ”kalatalousmaksuverona”.

Tässä valossa esitämme pohdintanamme, että koko lakiuudistus on lähtökohtaisesti hyödytön, mikäli se viedään läpi nyt esitetyssä muodossa, koska:

- Lakiuudistus nykymuodossaan ei tosiasiallisesti toteuta sille asetettua päämäärää.
- Lakiuudistus nykymuodossaan tuhonnee kuitenkin tehokkaasti nykyisten 0-velvoiteluvahnaltijoiden elinkeinotoiminnan ja omaisuuden arvon ja poistaa kansantaloudestamme sen merkittävän lisäarvon, jota kyseinen elinkeinotoiminta meille pitkäjänteisesti luo.

Pienvesivoimasta

Pienvesivoiman merkitys osana energiantuotantojärjestelmäämme on kansantaloudellisesti kiistaton. Pienvesivoima tuottaa noin 1.0 TWh edestä kotimaista, lähes hiilidioksidivapaata uusiutuvaa sähköenergiaa. Pienvesivoima tuottaa sähköjärjestelmään sen vaatimaa säätövoimaa ja tuottaa sähköverkon tarvitsemaa inertiaa. Seikat, jotka ovat tunnistettu vesivoiman osalta viime vuosina EU tasolla saakka ja tuotu voimakkaasti esille myös uusimmissa EU:n energialinjauksissa ja tavoitteissa. Vesivoimaan liittyvää teollisuutta pidetään puolestaan Euroopan lippulaivana uusiutuvien energioiden saralla. (*Lähde: Hydropower and Pumped Storage Hydropower in the European Union, Joint Research Centre, ISBN 978-92-68-34357-9*)

Ns. nollavelvoitelaitokset tuottavat usein sähköenergiaa myös paikallisesti voimalaitoksen yhteydessä toimivalle muulle yritystoiminnalle, millä on yritystoiminnan kannattavuuden kannalta positiivinen vaikutus ja mikä näin ollen parantaa kyseisten yritysten kilpailukykyä ja mahdollisuutta luoda pysyviä teollisia työpaikkoja. Kyseiset työpaikat sijaitsevat pääsääntöisesti haja-asutusalueilla. Paikallinen tuotanto parantaa energiahuoltovarmuutta, millä on suuri merkitys nykyisessä geopolitiisessä ympäristössä. Toimivat laitokset ovat usein kulttuurihistoriallisesti merkittäviä kohteita, joiden ylläpidon voimalaitostoiminta mahdollistaa. Pienvesivoimalalla on myös merkitystä kriisi- ja varautumistilanteissa (Valtioneuvoston asetus varautumissuunnitelmaan sisällytettävästä sähkönkäyttöpaikkojen etusijajärjestyksestä).

Vaellusesteiden poistamisesta

Minkä tahansa yksittäisen ennallistamistoimenpiteen mielekkyys on vaikuttavuudeltaan kyseenalainen, mikäli vesistössä oleva yksittäinen kohde itsessään ei ratkaise virtavesistön perusongelmaa vaelluskalakantojen osalta. Lakiesitys kohdentuu yksinomaan nykyisiin yksittäisiin 0-velvoite laitoksiin (noin 140 kpl 0-velvoite laitoksia), eikä näin ollen huomioi muita rakennettuja vaellusesteitä, joita on arvioitu olevan yli 35 000 kpl ja joista patojen osuus on noin 5000 kpl. Pienvesivoimayhdistyksen näkökantana mahdolliset ennallistamistoimenpiteet tuleekin kohdentaa harkitusti kohteisiin, jossa niiden voidaan olevan merkityksellisiä käytettävissä olevan tutkimustiedon pohjalta vaelluskalakantojen osalta. Näissä tapauksissa luvanhaltijan taloudelliset menetykset vähentyneen tuotannon tai muiden asetettujen taloudellisten lisärasitteiden osalta tulee kompensoida. Jo asetetulle ja lainvoimaiselle vesiluvulle (0-velvoitelaitokset) jälkikäteen määrättävät lisärasitteet ilman niiden todellista kompensointia luvan haltijalle ovat vahvasti perustuslakimme mukaista omaisuuden suojaa loukkaavia.

Virtavesien ennallistamistoimenpiteet ja elinkeinonharjoittaminen vesivoimatuotannon muodossa voivat toimia rinnakkain, kunhan tahtotila, tehtävät toimenpiteet ja rahoitus tehtäville toimenpiteille järjestetään järkeväksi ja läpinäkyväksi kokonaisuudeksi yhteistyössä eri toimijoiden ja intressiryhmien kanssa.

Pienvesivoimayhdistys ry:n lausunto

Lakiesitys nyt esitetyssä muodossa ja siitä seuraavat käytänteet tulevat johtamaan useille nykyisten 0-velvoite laitosten luvanhaltijoille tosiasiallisesti täysin ennakoimattomaan liiketoimintaympäristöön ja kestävämmiin taloudellisiin rasitteisiin. Näiden lopputulemana luvanhaltijan omaisuuden arvo mitätöidään ja ylipäättään koko elinkeinotoiminnan jatkuvuus on kyseenalaista. Kestääkö tämä perustuslaillisen tarkastelun? Onko tämä valtiovallan tahtotila ja yhteiskuntamme etu tämänhetkisessä globaalissa toimintaympäristössä ja kansantaloudellisessa tilanteessa, jossa olemme?

Lakiesitys ei tule myöskään tosiasiallisesti ratkaisemaan laille asetettua tavoitetta – kansallisten vaelluskalojen elinolosuhteiden parantamista vaellusesteitä poistamalla. Tähän päämäärään pääseminen siten, että toimenpiteet ovat kestäväällä pohjalla, vaatii mielestämme kansallista strategiaa, joka määrittelee tavoitteet ja keinot, joilla asetettuihin tavoitteisiin päästään vaelluskalakantojen osalta merkityksellisissä vesistöissä. Keinovalikoiman tulee sisältää riittävä rahoitus hankkeiden toteutukseen, huomioiden yksityinen ja julkinen rahoitus.

Pienvesivoimayhdistys ry ei tue lakiehdotusta nykymuodossaan ja esitämme siihen muutoksia:

Keskeiset elinkeinonharjoittamista ja omaisuuden suojaa koskevat havainnot lakiesityksessä

1. Kohtuullinen ja kohtuuton:

- 21 a §: ”*Kalatalousvelvoitteesta, kalatalousmaksusta tai näiden yhdistelmästä ei saa aiheutua niillä saavutettavaan hyötyyn verrattuna luvanhaltijalle **kohtuuttomia kustannuksia**. Kohtuuttomuutta arvioitaessa on otettava huomioon laitoksesta odotettavissa oleva taloudellinen hyöty*”.
- Lain perusteluissa ja tausta-aineistossa puhutaan joko kalatalousvelvoitteesta tai kalatalousmaksusta EI molempien velvoitteiden yhtäaikaisesta määrittämisen mahdollisuudesta.
- Kohtuuttomuuden määrittely jää tosiasiallisesti oikeuslaitoksen määriteltäväksi – **lain tarkkarajaisuus ei toteudu**.
- Kohtuuttomuuden määrittelyä ei saa siirtää lainsäätäjältä tuomioalan määriteltäväksi.
 - ⇒ *ei ole kenenkään, vähiten vaelluskalojen, etu että tulkinnoista riidellään tapauskohtaisesti eri oikeusasteissa vuosia aina EIT:n saakka.*
- Tulee täsmentää, ovatko mainitut kustannukset elinkaarikustannuksia vai tarkoitetaanko kustannuksilla ainoastaan velvoitteen määrittämishetken kustannuksia?

Esimerkkilaskelma: Kalatien rakentamisvelvoitteen kustannukset suhteutettuna 0.1 MW:n nimellistehoisen vesivoimalaitoksen tuloksentekokykyyn Suomessa tyypillisellä 5 metrin ja 6 m putouskorkeudella. Esitetyt luvut perustuvat lakihankkeen materiaalissa käytettyihin arvoihin. Energian hintana on käytetty lain perusteluissa esitettyä vuosien 2018-2022 sähköenergian SPOT keskihintaa 84.8€/MWh. 0.1 MW:n laitoksen tuottama sähköenergia on tässä laskelmassa 460 MWh, joka vastaa tyypillistä laitoksen huipunkäyttöaikaan 4600 h. Lakihankkeessa **ei ole lainkaan huomioitu**, että kalatalousviranomaisen vaatii aina yksityisellä rahoituksella toteutettuihin kalatiehankkeisiin mittavia pitkäaikaisia kalatien seuranta- ja tutkimustoimenpiteitä, jotka on lisätty taulukossa 1 esitettyyn laskelmaan vuosikuluksi.

Taulukko 1: Esimerkkilaskelma kalatien rakentamiskustannuksista ja sen vaikutuksesta tyypillisen sääntelyn piiriin tulevan 0.1 MW:n vesivoimalaitoksen tuloksenteokkyyn. Laskelma ei huomioi kalatiehen johdetusta vedestä aiheutuvaa tuotannonmenetystä.

Kalatiehankkeen kustannukset	Laitos, putouskorkeus 5 metriä	Laitos, putouskorkeus 6 metriä
Kalatien selvitys	3 000 €	10 000 €
Kalatien suunnittelu	50 000 €	90 000 €
Kalatien toteutus	250 000 €	600 000 €
Alasvaelluksen toteutus	150 000 €	180 000 €
Kalatien toteutuskustannukset yht.	<u>453 000 €</u>	<u>880 000 €</u>
Kalatien käyttö- ja ylläpitokustannukset vuodessa (3% toteutuskustannuksista)	13 590 €	26 400 €
Kalatien seurantakustannukset vuodessa	30 000 €	30 000 €
Voimalaitoksen liikevaihto vuodessa	39 000 €	39 000 €
Laitoksen vuosittaiset käyttökustannukset	-12 500 €	-12 500 €
Kalatien käyttö- ja ylläpitokustannukset vuodessa	-13 590 €	-26 400 €
Kalatien seurantakustannukset vuodessa	-30 000 €	-30 000 €
Käytettävissä oleva vuosituotto kattamaan kalatien rakentamiskustannukset	-17 090 €	-29 900 €

Taulukon 1 laskelmasta voi todeta, ettei kalatien rakentaminen ole taloudellisesti mitenkään mahdollista sääntelyn piiriin tulevalle tyypilliselle alle 0.1 MW:n laitokselle, joita pääosa sääntelyn piiriin tulevista laitoksista tulee olemaan(perustelujen s. 32).

Miten lainsäätäjä on esimerkiksi tarkoittanut seuraavat tilanteet:

- Luvanhaltijalle määrätään velvoite, joka velvoitteen määräämishetkellä todetaan kohtuulliseksi velvoitteeksi. Velvoitteen toteuttamisen aikana velvoitteen kustannukset muuttuvat kohtuuttomiksi kustannuksiksi – miten tai kuka on velvollinen hoitamaan velvoitteen loppuun?
Lain perustelujen s. 29, taulukko 4, kuvaa sitä kuinka merkittäviä eroja asetetun velvoitteen arvioitujen ja toteutuneiden kustannusten välillä voi syntyä.
- Luvanhaltija on juuri hankkinut laitoksen lainarahoituksella tai on rahoittanut modernisointi-investoinnin pankkilainalla. Voimalaitos on kiinnitetty pankkilainan vakuudeksi ja liikevaihto ohjattu pankin sulkutilille. Rahoituksen saaminen velvoitteen toteuttamiseksi on mahdotonta, koska velvoite ei ole tuloa muodostava hanke. Miten luvanhaltija kykenee selviytymään uudesta lisävelvoitteesta?

⇒ Lakiesitys ei huomioi luvanhaltijan tosiasiallista taloudellista kykyä suoriutua asetetusta lisävelvoitteesta. Kyseessä on perustuslain 15 pykälän mukainen pakkolunastustilanne.

⇒ **Luvanhaltijalle tulee taata oikeus vaatia korvauksia ja vaatia lunastusta mahdollisena vaihtoehtona**

⇒ 5§ lause: *"Tätä momenttia ei sovelleta 3 luvun 21 a §:ssä tarkoitettuun uusien määräysten antamiseen"*

tulee siis poistaa.

Luvanhaltijalle tulee taata oikeus korvauksiin

⇒ 12§ lause: *"Edellä 3 luvun 21 a §:ssä tarkoitetun edunmenetyksen korvaamisesta säädetään mainitussa pykälässä"*

tulee siis poistaa.

2. Laki **ei saa antaa** mahdollisuutta seuraavaan toimintamalliin:

- a) Nykyiselle nollavelvoitelaitokselle A, jonka liikevaihto olkoon esimerkiksi 50 000 EUR, asetetaan 1 000 EUR kalatalousmaksu heti lain astuttua voimaan. **Tätä voitaneen pitää kohtuullisena.**
- b) Kuluu 2 vuotta. Luvanhaltijan velvoitetta tarkistetaan uudelleen kalatalousviranomaisen hakemuksesta nykyisen vesilain säännösten perusteella. Kalatalousmaksu muutetaan nykyisen vesilain perusteella kalatien rakentamisvelvoitteeksi sekä seurantavelvoitteeksi. Näiden velvoitteiden vaikutus voi olla – perustuen ministeriön laskelmiin (OM 2023:15) – 1 000 000 EUR. Tätä pidettäisiin varmaankin **kohtuuttomana** kohdan a) ajanhetkessä laitokselle A, mutta:
 - Toteutuneen oikeuskäytännön mukaan **on kuitenkin kohtuullista** muuttaa **841** euron (5 000 mk) vuotuinen kalatalousmaksu **kolmen kalatien rakentamisvelvoitteeksi** pienille vesivoimalaitoksille (KHO Taltionumero 358, Diaarinumerot 1896 ja 1897/1/11).
 - On huomioitava, että nykyinen vesilaki ei suhteuta velvoitetta luvanhaltijan liiketoiminnan laajuuteen tai taloudelliseen asemaan. Tällöin nykyisen 0-velvoite lakiehdotuksen mukaista kohtuuttomuuden rajoitetta ei enää sovelleta, kun jo kerran asetettua velvoitetta tarkastellaan seuraavan kerran.

Polussa toteutuukin *de Facto* pakkolunastukseen johtava kriteeristö.

Lainsäätäjän ei tule tietoisesti sallia tällaista mahdollisuutta kiertää lain tarkoitusta vaan turvata nollavelvoitelaitoksen omistajaa lakiuudistuksen kohtuuttomilta kustannuksilta. Lainsäätäjän täytyy tiedostaa, että yllä oleva rikkoo PL 15 § 2 momenttia. **Menettelyllä kierretään tosiasiallisesti perustuslain takaama omaisuuden suoja. Tämä menettely tulee yksiselitteisesti estää itse lakitekstissä.**

Pelkkä maininta asiasta lain perusteluissa ei ole riittävä tae tässä suhteessa.

Lainsäätäjän täytyy tiedostaa, että vesiluvan omistajana voi olla luonnollinen henkilö, joka konkurssitilanteessa vastaa velvoitteista koko omaisuudellaan.

3. Aikamääreet, jolloin mahdollinen uusi velvoite astuu voimaan

- Nykyinen 0-velvoite vesiluvan haltija jää esitetyn lakiluonnoksen pohjalta täyteen epätietoisuuteen, milloin mahdollinen uusi velvoite asetetaan ja millainen se on luonteeltaan. Aikajana voi olla päivistä kymmeneen vuosiin lain astuttua voimaan.
 - Tämä johtaa *kestämättömään tilanteeseen luvanhaltijan elinkeinonharjoittamisen osalta*; laitos, johon mahdollinen uusi velvoite voi kohdistua, **muuttuu tosiasiallisesti jälleenmyyntiarvoltaan arvottomaksi ja epäkelvoksi investoinneille.**
 - *On tuotu esille, että tämä sama ongelma nähdään myös toisinpäin ongelmana vaelluskalakantojen elvyttämisen osalta, koska kalatalousviranomaisen ei ole velvoitettu asettamaan uusia velvoitteita vaan mahdollisen velvoitteen asettaminen jää ”roikkumaan ilmaan” lakiuudistuksen mahdollisesti astuttua voimaan.*

Lakiluonnoksen tosiasialliset epäkohdat kohtien 2) ja 3) osalta tulee korjata esimerkiksi:

Asettamalla aikarajoite, jolla nollavelvoitelaitokselle asetettuun uuteen velvoitteeseen ei saa hakea muutosta

- 3: 21 a § perusteella määrättyä uutta velvoitetta ei voida jälkikäteen muuttaa muutoin, kun luvanhaltijan omasta hakemuksesta tai luvanhaltijan hyväksynnällä.

Asettamalla aikamääre, minkä jälkeen 0-velvoitelaitokselle voidaan asettaa velvoite lain astuttua voimaan

- Siirtymäaikasäännös

Lain **tarkkarajaisuus ja ennakoitavuus ovat välttämättömiä** omaisuuden suojan, pysyvyyssuojan ja elinkeinon harjoittamisen vapauden kannalta.

4. Oikeus korvaukseen menetetystä vesivoimasta:

- 21 a § lause ”*Korvausta voidaan sovitella ottaen huomioon laitosta koskevat lupamääräykset ja aika, jolloin vesivoimaa on voitu käyttää hyväksi*” **tulee poistaa.**
 - Sovittelun periaatteet ovat täysin avoimet, jolloin ratkaisu siirtyisi lainsäädäntövallalta tuomiovallalle.

- Esitetty mekanismi on **jälkikäteen asetettava taloudellinen rangaistus** täysin laillisen ja luvanmukaisen toiminnan harjoittamisesta (⇒ taannehtivaa lainsäädäntöä).
5. 21 a §: Lakiin ei tule ottaa sellaisia velvoitteita, jotka eivät toteuta laille asetettua päämäärää: **Kansallisten luonnollisten vaelluskalakantojen elvyttämistä poistamalla vaellusesteitä.**
- Ympäripyöreä ”kalakanta” tulee korvata termillä **luonnollinen kansallinen vaelluskalakanta.**
 - Esimerkiksi kalatalousmaksu tahi istutusvelvoite ei toteuta tosiasiallisesti lain päämäärää, eivätkä ne ole välttämättömiä lain päämäärän toteuttamisen kannalta.
⇒PeV perusoikeuksien rajoittamisen edellytykset:
 - Rajoitusten tulee olla välttämättömiä tavoitteen saavuttamiseksi.
 - Jos vesistö on niin pieni tai olosuhteet sellaiset, ettei vaelluskalakantaa voida aidosti elvyttää, velvoitteen asettamiselle ei ole asianmukaisia perusteita. Kallis investointi ilman biologista hyötyä ei ole ”oikeasuhtaista”, vaan se on rangaistusluonteista.
⇒Velvoitteiden tulee kohdentua vain niihin kohteisiin, joissa niillä on oikeasti vaikutuksia. Tämä puolestaan **vaatii riittävän yksityiskohtaisen puolueettoman tarveharkinnan** vaelluskalakantojen elinolosuhteiden osalta ennen velvoitteen asettamista.
 - Lain tulee ottaa huomioon myös muut vaellusesteet: 5 000 patoa ja 30 000 muuta estettä. Tunnistetut, - noin 140 0-velvoitelaitosta, edustavat siis **vain 0.4 % osuutta** arvioituista kaikista vaellusesteistä.
⇒Lain päämäärän ei tosiasiallisesti toteudu, mikäli muita esteitä ei huomioida.
6. Vaikutusarviointi on mielestämme puutteellista
- Oikeusministeriön lainvalmisteluaineistossa todetaan, että suurin osanollavelvoitelaitoksista on pieniä laitoksia.
 - Vaikutusarviointia on tehty mm. uudistuksen vaikutuksista kuntatalouteen.
 - Valmisteluaineistosta **ei kuitenkaan selviä**, onko ja miten vaikutusarviointia tehty pienten voimalaitosten omistajien kannalta:
 - Taustamateriaalin sivulta 32: ”*Esityksen valmistelun yhteydessä saatujen selvitysten mukaan suuri osa voimalaitoksista, joihin ehdotettu lupien tarkistamista koskeva sääntely kohdistuu, on pieniä, nimellisteholtaan alle 0,1 MW:n laitoksia. Monet tällaiset laitokset ovat pienten tai keskisuurten yritysten (pk-yritysten) omistuksessa, mikä tarkoittaa, että työryhmän ehdotuksen taloudelliset vaikutukset kohdistuisivat myös pk-sektorin yrityksiin. Vaikutusten laatu ja laajuus riippuisi kulloisenkin yksittäisen yrityksen tilanteesta, eikä vaikutuksista täten ole mahdollista esittää yleisesti päteviä arvioita*”
 - Vaikutukset täysin keskeiseen intressiryhmään lakiuudistuksessa tulee selvittää ja analysoida vaikutukset. Pienten voimalaitosten omistajat ovat pääsääntöisesti joko luonnollisia henkilöitä tai rinnastettavia yhden

voimalaitoksen omistavia osakeyhtiöitä. Näemme, että lakiehdotuksen mahdollistamien velvoitteiden kautta ja tässä lausunnossa esitetyn (kohtien 1-4) mukaan tosiasiallisesti tilanne mainituille luvanhaltijoille tulee olemaan liiketoiminnan loppuminen (konkurssi)

- Mainittakoon että Ruotsissa on heti alussa ymmärretty se, ettei pienille voimalaitoksille voida määrätä muodostuvien kohtuuttomien kustannusten takia kalatien rakentamisvelvoitetta ilman, että hanketta rahoitetaan. (Tuki rahaston kautta hankkeelle 80%.)

Loppuyhteenveto

Pienvesivoimayhdistys ry ei vastusta lakihankkeen päämäärää, kansallisten vaelluskalakantojen elinolosuhteiden turvaamista.

Lakiuudistus ja sen perustelut tulee kuitenkin laatia siten, että laki - ja siitä seuraavat käytänteet täyttävät täysimääräisesti perustuslain mukaisen omaisuudensuojan ja elinkeinonharjoittamisen vapauden kriteeristöt nykyisten 0-velvoite laitosten luvanhaltijoille. Näemme, että esitetyssä muodossa lakiuudistus ei ole riittävän tarkkarajainen eikä tule näin takaamaan tosiasiallisesti omaisuuden suojan ja elinkeinon harjoittamisen vapauden toteutumista perustuen seikkoihin, joita olemme nostaneet esille tässä lausunnossa. Lakiuudistus ei mielestämme myöskään nykymuodossaan mahdollista sille asetettua perimmäistä tavoitetta – vaelluskalakantojen elvyttämistä.

Perusoikeuksien rajoitusten on oltava tarkkarajaisia ja täsmällisiä. Vesiluvan omistajan on pystyttävä ennakoimaan taloudelliset vaikutukset suoraan laista. Jos laki on liian väljä, valta siirtyy pois lainsäätäjältä, mikä vaarantaa oikeusturvan.

Lain perustelujen tulee myös olla johdonmukaiset ja selkeät. Nykymuodossaan perustelut sisältävät paljon pieniä asioita, joita toistetaan eri konteksteissa, mutta niitä ei ole sidottu kokonaisuuteen. Lain tulkinnan kannalta tämä aiheuttaa epätietoisuutta siitä, mitä yksittäisillä asioilla lainsäätäjä on tarkoittanut.

Näemme, että lakiluonnos nykymuodossaan voi johtaa hyvinkin vaikeisiin ja pitkiin oikeusprosesseihin aina Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen saakka. Tämä ei ole luvan haltijan ja vielä vähemmän vaelluskalakantojen elvyttämisen etu.

Esittämämme, että esille tuomamme kohtien 1-6 mukaiset seikat tulee ottaa lain jatkovalmistelussa huomioon, jotta 0-velvoite luvanhaltijoiden omaisuudensuoja ja mahdollisuus jatkaa elinkeinonharjoittamista tosiasiallisesti toteutuu.

Näemme lisäksi, että on asianmukaista tehdä täydentävä syvälinen vaikutusarviointi kalatien rakentamisvelvoitteen asettamisen taloudellisista vaikutuksista pienille, sääntelyn piiriin mahdollisesti tuleville vesivoimalaitoksille sekä nollavelvoiteluvan omistavien luonnollisten henkilöiden asemaan. Tämän arvioinnin pohjalta voidaan tehdä johtopäätökset, mitkä ovat vaikutukset ja mitä ne käytännössä tulevat tarkoittamaan luvanhaltijoille.

Lainvoiman saaneen vesiluvan avaamiseen liittyy laajoja perustuslaillisia kysymyksiä. Mikäli lakihanketta päätetään viedä eteenpäin, tulee eduskunnan perustuslakivaliokuntaa kuulla.

Helsingissä 12.3.2026

Pienvesivoimayhdistys ry

Sami Mäkelä, Hallituksen puheenjohtaja

Asko Parviainen, Hallituksen varapuheenjohtaja